

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 246/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] obaja právne zastúpení advokátom JUDr. Petrom Rychnavským, PhD., Dobrianskeho 1651, Vranov nad Topľou, proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 4CoP/111/2023-141 z 23. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 1. februára 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 41 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), u maloletej zvlášť aj čl. 3, čl. 6, čl. 12 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa napadnutým uznesením krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú zrušenie napadnutého uznesenia krajského súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že otec maloletej podal návrh na Okresnom súde Spišská Nová Ves o úpravu práv a povinností rodičov maloletej [REDAKOVANÉ] ktoré sa vedie pod sp. zn. 4P/73/2023. Matka maloletej [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] podala návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhala úpravy styku s maloletou do skončenia veci vedenej pod sp. zn. 4P/73/2023. Okresný súd uznesením č. k. 4P/171/2023-4 z 26. júla 2023 návrh matky zamietol a nariadil časovo obmedzené neodkladné opatrenie (2 mesiace od 1. augusta 2023, pozn.), ktorým upravil stretávanie matky s maloletou raz týždenne v Centre pre deti a rodiny v čase od 14.30 h do 15.30 h. Proti označenému rozhodnutiu súdu prvej inštancie matka podala

odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že zmenil odvolaním napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie a nariadil neodkladné opatrenie, ktorým upravil styk matky s maloletou tak, že matka je oprávnená stretávať sa s maloletou každý nepárny týždeň od stredy od 15.00 h do pondelka do 8.00 h a každý párny týždeň od stredy od 15.00 h do piatka do 8.00 h, a to do právoplatného skončenia konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 4P/73/2023. Zároveň upravil aj spôsob a miesto odovzdávania maloletej, nariadil sťažovateľovi riadne pripraviť dieťa na styk s matkou a súdu prvej inštancie dal podnet na začatie konania o výchovnom opatrení podľa § 37 ods. 2 písm. d) zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu, pozn.).

3. Krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia v podstatnom po rekapitulácii rozhodnutia súdu prvej inštancie (ktorým konštatoval neproporcionalitu návrhu matky, odmietanie styku maloletej s matkou a hrozbu prehlbovania nezhôd rodičov) k podstatným skutkovým okolnostiam veci uviedol, že maloletá bola 4 roky vychovávaná takmer výlučne matkou a po odovzdaní maloletej matkou do starostlivosti matky otca (na 2 týždne z dôvodu pracovnej príležitosti privyrobit' si mimo obvyklého bydliska) sa otec po návrate z dlhodobej práce v zahraničí od februára 2023 snaží všemožne prekaziť kontakt matky s maloletou, pričom psychický stav maloletej sa zhoršuje a jej zdravý vývin je ohrozený. Za posledných šesť mesiacov sa matka s maloletou stretla približne 15-krát v trvaní jednej hodiny. Matka po návrate domov eviduje negatívny postoj dieťaťa vo vzťahu k nej, pričom nebol z jej strany ničím vyvolaný. Obaja rodičia bývajú v tej istej obci, pričom matka je presvedčená, že negatívny postoj maloletej jej bol vsugerovaný rodinou zo strany otca, čo sťažovateľ popiera. Kolízny opatrovník vo svojej správe uviedol, že rodičia maloletej nie sú manželmi, nebývajú v spoločnej domácnosti, situácia je medzi nimi vyhrotená, nedokážu uzavrieť dohodu v prospech maloletej, v dôsledku čoho absentuje styk maloletej s matkou, čo nie je v jej záujme. Odvolací súd po preskúmaní veci, akcentujúc najlepší záujem dieťaťa, v prvom rade konštatoval, že z vyjadrenia psychologičky vyplýva, že problém nespočíva v samotnom stretávaní sa matky s maloletou, keďže kontakt ako taký prebieha bez problémov, dieťa samo iniciuje hru s matkou, komunikuje s ňou, nevyhýba sa fyzickému kontaktu (objatie, bozk), nie je medzi nimi bariéra, ktorú by bolo potrebné prelamovať. Problémom sa javí priebeh pred stretnutiami a po nich v kontexte reakcií maloletej. Odvolací súd preto dospel k záveru, že je v záujme maloletej mať rovnocenný kontakt s oboma rodičmi, a to vzhľadom na výsledky vykonaného dokazovania, keď bolo jednoznačne ustálené, že matka sa o dcéru osobne starala od narodenia, dôverne ju pozná a nebolo preukázané nevhodné správanie matky. S prihliadnutím na už uvedený obsah správy psychologičky odvolací súd nevidel žiaden racionálny dôvod, aby matka bola obmedzená v kontakte s maloletou len na niekoľko hodín týždenne, pričom považoval za potrebné čo najskôr obnoviť vzťah dcéry s matkou, preto zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie. Zároveň odvolací súd dal súdu prvej inštancie podnet na začatie konania o uloženie výchovného opatrenia rodičov na účel zlepšenia komunikácie a minimalizovania vzájomných konfliktov, ktoré negatívne vplývajú na zdravý rozvoj dieťaťa.

II. Argumentácia sťažovateľov

4. Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že krajský súd ignoroval podstatnú skutočnosť, a to že maloletá ■■■ odmieta styk s matkou, a to napriek tomu, že je k tomu motivovaná z jeho strany. Dáva do pozornosti, že jeho údajne navádzanie proti matke maloletej nebolo preukázané, pričom nevie, v čom tkvie príčina odmietania maloletej styk s matkou. Ako dôkaz k sťažnosti priložil viaceré CD nahrávky, z ktorých je zrejmé, že maloletá odmieta opakovane styk s matkou. Vyčíta krajskému súdu, že za daných okolností nariadil *de facto* striedavú starostlivosť, neberúc do úvahy skutočnosť, že maloletá odmieta styk s matkou. Vychádzajúc z uvedeného, sťažovateľ je toho názoru, že krajský súd nesledoval najlepší záujem maloletej, keď nariadil svojim napadnutým uznesením *de facto* striedavú starostlivosť. Podľa jeho názoru neexistuje racionálny dôvod, aby rozsah nariadeného styku mal ísť na úkor zdravia maloletej (s poukazom na reakcie maloletej). Vyjadruje názor, že odvolací súd svojim napadnutým uznesením do značnej miery a intenzity porušil ich označené práva, vystavil maloletú stresujúcim situáciám, neuviedol logické, racionálne a presvedčivé argumenty, prečo rozhodol práve tak, ako rozhodol.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka arbitrárnosti napadnutého uznesenia krajského súdu spočívajúca v excesívnej úprave styku nereflektujúcej na fakt, že maloletá odmieta styk s matkou. Podľa názoru sťažovateľov krajský súd v napadnutom uznesení neposkytol racionálne argumenty, prečo takto rozhodol.

K aplikovateľnosti záruk obsiahnutých v čl. 6 ods. 1 dohovoru:

6. V úvode tejto časti ústavnej sťažnosti ústavný súd považoval s prihliadnutím na predmet konania o ústavnej sťažnosti (udržateľnosť rozhodnutia všeobecného súdu o nariadení neodkladného opatrenia) za nevyhnutné vyjadriť sa k aplikovateľnosti záruk obsiahnutých v čl. 6 ods. 1 dohovoru v konkrétnych okolnostiach prejednávanej veci.

7. Ústavným súdom už bolo opakovane judikované, že rozhodovanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia v súdnom konaní možno považovať predovšetkým za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 222/04, II. ÚS 37/00, II. ÚS 46/00, I. ÚS 46/00). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva [(ďalej aj „ESLP“) k tomu pozri napr. rozhodnutia ESLP citované vo veciach sp. zn. IV. ÚS 213/2020 a IV. ÚS 165/2020] nie každým neodkladným opatrením sa rozhoduje o právach a záväzkoch občianskej povahy. Aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru je pritom závislá od splnenia určitých podmienok. Po prvé, právo, ktoré je predmetom hlavného konania i konania o nariadení neodkladného opatrenia, musí byť právom občianskym v autonómnom význame tohto pojmu. Po druhé, nevyhnutné je skúmať povahu neodkladného opatrenia, jeho cieľ, účel a dopad na predmetné právo. Vo všetkých prípadoch, keď možno považovať za preukázané, že neodkladným opatrením bolo fakticky rozhodnuté o občianskom práve alebo záväzku bez ohľadu na dĺžku jeho trvania, je čl. 6 dohovoru použiteľný (rozsudok veľkého senátu z 15. 10. 2009 vo veci Micallef proti Malte, sťažnosť č. 17056/06, § 84 – § 85).

8. V prejednávanej veci je predmetom konania vedeného pred všeobecnými súdmi rozhodovanie vo veci neodkladného opatrenia dotýkajúceho sa výkonu rodičovských práv, úpravy styku rodiča s dieťaťom. Ide teda o oblasť upravenú normami súkromného práva, pričom predmetom meritórneho rozhodovania je práve úprava práv a povinností k maloletej, ktorá okrem iného zahŕňa aj úpravu styku rodičov s maloletou. V autonómnom ponímaní ide nepochybne o oblasť spadajúcu pod výraz práva a záväzky občianskej povahy.

9. Pokiaľ ide o druhú podmienku, ktorej splnenie sa vyžaduje pre aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru na prejednaný prípad, ústavný súd konštatuje, že aj táto je v konkrétnych okolnostiach veci splnená. Neodkladné opatrenie má podľa názoru ústavného súdu priamy (aj keď len dočasný) dopad na občianske právo tvoriace predmet budúceho meritórneho (hlavného) konania. Neodkladné opatrenie plní primárne regulatívnu funkciu vo vzťahu k predmetu prejednávanému v (prípadnom) hlavnom konaní (meritum veci). Požadovaným neodkladným opatrením sa matka maloletej domáhala dočasného rozšírenia styku s maloletou do rozhodnutia vo veci samej. Nariadenie neodkladného opatrenia preto zasahuje do postavenia sťažovateľa ako druhého rodiča, ako aj postavenia maloletej. Za týchto okolností je na mieste uplatniť názor, podľa ktorého sa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konkrétnych okolnostiach veci v konaní o neodkladnom opatrení aplikuje.

III.1. K namietanému zásahu do práv na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie:

10. Ústavný súd už niekoľkokrát deklaroval, že pristupuje k preskúvaniu neodkladných opatrení veľmi zdržanlivo a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o nariadení neodkladného opatrenia alebo o zamietnutí návrhu na jeho vydanie dochádza len za celkom výnimočných okolností. Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (pozri aj IV. ÚS 82/09).

11. Aj Európsky súd pre ľudské práva pripúšťa, že vo výnimočných prípadoch, napríklad keď účinnosť neodkladného opatrenia závisí od rýchleho rozhodovacieho procesu, nemusí byť možné okamžite splniť všetky požiadavky čl. 6 dohovoru. Za nevyhnutnú a neodhateľnú záruku považuje nezávislosť a nestrannosť súdu. Pripúšťa však, že iné procesné záruky sa môžu uplatniť iba v rozsahu, ktorý je zlučiteľný s povahou a účelom neodkladného opatrenia. Preto je potrebné preukázať, že vzhľadom na účel konania o neodkladnom opatrení v danom prípade nie je možné uplatniť jednu alebo viac konkrétnych procesných záruk bez toho, aby došlo k neprimeranému narušeniu cieľa, ktorý sa sleduje neodkladným opatrením (Micallef proti Malte, rozsudok z 15. 10. 2009, § 86).

12. Ústavný súd v súvislosti s predbežným prerokovaním sťažnosti považuje za potrebné poukázať aj na svoje ústavné postavenie, z ktorého vyplýva, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (napr. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité odôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (napr. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06). Podľa judikatúry ústavného súdu odôvodnenie rozhodnutia nemusí dať odpoveď na každý argument, poznámku či pripomienku účastníka konania, ktorý ju nastolil. Je však nevyhnutné, aby spravodlivé súdne rozhodnutie reagovalo na podstatné a relevantné argumenty účastníka konania a aby mu dalo jasnú odpoveď na riešenie konkrétneho

právneho problému (obdobne napr. II. ÚS 193/06, III. ÚS 198/00, III. ÚS 200/09). Ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06, Georgiadis c. Grécko z 29. 5. 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. 2. 1998).

13. Ústavný súd pri posudzovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľov zohľadnil aj osobitú povahu inštitútu neodkladného opatrenia a tomu zodpovedajúci zjednodušený a zrýchlený procesný postup a rozhodovanie všeobecných súdov. Zobral pritom do úvahy aj skutočnosť, že úlohou všeobecného súdu pri rozhodovaní o neodkladnom opatrení je zistiť na základe dostupných dôkazných prostriedkov najvýznamnejšie relevantné skutočnosti, a to bez potreby dodržania formalizovaného postupu štandardného procesného dokazovania, a na podklade osvedčených skutočností následne vo veci rozhodnúť. S poukazom na relevantné časti odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu zastáva názor, že argumentácia krajského súdu zodpovedá príslušným ustanoveniam Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku týkajúcim sa predpokladov vydania neodkladného opatrenia. Už citované závery krajského súdu nepovažuje za arbitrárne či svojvoľné, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, teda také, ktoré by mali za následok porušenie práv sťažovateľov podľa ústavy či dohovoru.

14. Pokiaľ sťažovatelia videli exces v rozsahu upraveného styku neodkladným opatrením, ústavný súd tu poukazuje na skutočnosť, že obaja rodičia majú rovnaké rodičovské práva a ich postavenie je rovné, podobne deti majú právo poznať a tráviť čas podľa možnosti s oboma rodičmi, pričom je potrebné mať na zreteli skutočnosť, že maloletá je fakticky, bez rozhodnutia súdu, v starostlivosti otca, pričom navrhovateľkou bola matka domáhajúca sa dočasnej úpravy styku, keďže jej právo na styk s maloletou nebolo realizované. Uvedené je potrebné a vhodné v rámci možnosti a okolností veci kompenzovať úpravou styku s druhým rodičom, čím sa zabezpečí plnohodnotná výchova detí oboma rodičmi a zároveň sa realizuje právo detí poznať svojich rodičov a na ich starostlivosť.

15. Zo všetkých uvedených dôvodov je argumentácia sťažovateľov vo vzťahu k ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu nedôvodná, keďže neuviedli žiadne relevantné alebo zásadné argumenty, ktoré by spochybnili vecnú správnosť napadnutého uznesenia, ktoré je aj riadne odôvodnené. Za dôkaz preukazujúci opak nemožno považovať ani dôkazy (nahrávky sťažovateľa), o ktorých možno len konštatovať, že sú irelevantné z hľadiska posúdenia veci a argumentov obsiahnutých v odôvodnení napadnutého uznesenia. Vzhľadom na vek maloletej a jej ľahkú ovplyvniteľnosť nemožno tieto reakcie maloletej považovať za dôkaz o tom, že napadnuté uznesenie je arbitrárne či zjavne neodôvodnené. Za absencie okolností, ktoré by dôvodným spôsobom spochybnili rovnocenné postavenie rodičov, nemožno aplikovanie zásady rovnocennosti považovať za skutočnosť, ktorá by bola v rozpore s najlepším záujmom maloletej.

16. Ústavný súd zastáva názor, že krajský súd sa v napadnutom uznesení ústavne konformným spôsobom zaoberal otázkou splnenia podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia s prihliadnutím na špecifické okolnosti predmetu rozhodovania. Právne závery obsiahnuté v napadnutom uznesení sú primeraným spôsobom odôvodnené a zodpovedajú obsahu a zmyslu právnych noriem, ktoré krajský súd pri rozhodovaní aplikoval. Postup krajského súdu pri preskúmaní odvolania proti uzneseniu súdu prvej inštancie o nariadení neodkladného opatrenia je z ústavného hľadiska akceptovateľný, a teda taký, ktorým nedošlo k porušeniu sťažovateľmi označených práv zaručených ústavou a dohovorom.

17. Na podklade uvedených skutočností je napadnuté uznesenie krajského súdu, ktorým bolo zmenené rozhodnutie súdu prvej inštancie o nariadení neodkladného opatrenia, podľa ústavného súdu ústavne udržateľné. Námietky sťažovateľov podľa názoru ústavného súdu nesignalizujú takú príčinnú súvislosť medzi nimi a sťažovateľmi označenými právami, ktorá by zakladala reálnu možnosť vysloviť ich porušenie po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie.

18. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnú sťažnosť vo veci namietaného porušenia práv zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu odmietol v celom rozsahu z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému zásahu do práv podľa čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 3. čl. 6, čl. 12 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa:

19. Pokiaľ ide o námietku porušenia základného práva sťažovateľov na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy a u maloletej sťažovateľky aj porušenia práv podľa čl. 3. čl. 6, čl. 12 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa napadnutým uznesením krajského súdu, záver o ústavnej udržateľnosti súdneho rozhodnutia z procesného hľadiska a vecného hľadiska bráni prijatiu možného záveru o prípadnom porušení týchto práv hmotnej povahy, preto ústavný súd sťažnosť aj v tejto časti odmietol v celom rozsahu z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.3. K namietanému porušeniu čl. 41 ods. 1 ústavy:

20. Predmetný článok ústavy, konkrétne jeho druhá a tretia veta (štát manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobrou a manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona), majú deklaratórnu povahu a neobsahujú žiadne konkrétne právo sťažovateľov, ktoré by bolo možné namietat' v konaní o ústavnej sťažnosti fyzických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Ide o snahu štátu deklarovať ochranu týchto inštitútov práva v rozsahu, v akom sú chránené zákonom. Na základe uvedeného bolo potrebné túto časť sťažnosti sťažovateľov odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

21. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, zaoberat' sa ďalšími návrhmi v nej uplatnenými stratilo svojej opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. mája 2024

Peter Molnár
predseda senátu